

ÇOCUK HAKLARI KONUSUNDA GÖREVLİ KAMU DENETÇİSİ

KONU

Bugün Avrupa'da 30 ve dünya çapında 50'den fazla ülkede, çocuk hakları uygulamalarını izleme konusunda yetkili bağımsız bir çocuk kamu denetçiliği (ombudskisi) makamı bulunmaktadır. Bu kurumlar, çocuk haklarının geliştirilmesi, bu konuda araştırmalar yürütülmesi ve mevzuatta, ilgili politikalara, bütçeye, hükümet uygulamalarına ya da kamuoyundaki genel tutuma yönelik gerekli değişikliklerin yapılabilmesi için çocuklar ve yetişkinlerle birlikte çalışmaktadır.

Türkiye'de ise çocuk haklarının izlenmesi konusunda bağımsız bir mekanizma bulunmamaktadır. Bu konuya Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin 2003 sonuç gözlemlerinde de değinilmiş, bu çerçevede 2008 yılında ülke çapındaki çocuk hakkı ihlallerinin izlenebilmesi amacıyla TBMM bünyesinde Çocuk Hakları İzleme Komitesi oluşturulmuştur. Çocuk haklarının izlenmesi konusunda çok önemli bir adım olan TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi yapısı gereği çocuk haklarıyla görevi bir kamu denetçisi kurumu gibi çalışmamakta olup bu bağlamda Komite'nin de işbirliği içinde çalışacağı bağımsız bir kamu denetçisi mekanizmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Çocuk hakları konusunda görevli bir kamu denetçisine şu nedenlerle de ihtiyaç bulunmaktadır:

- Evrensel çocuk haklarının hayata geçirilmesi küresel bir önceliktir.
- Türkiye'nin toplam nüfusunun üçte birini çocuklar oluşturmaktadır.
- Çocuklar, seslerini yükseltme konusunda olanaklarının sınırlı olması, oy haklarının bulunmaması ve yetişkinlerin etkisine açık olmaları nedeniyle haklarını hayata geçirme konusunda toplumdaki en dezavantajlı gruptur.
- 'Katılım' Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. Maddesi uyarınca, temel bir çocuk hakkıdır.
- Çocuk haklarının daha iyi biçimde uygulanabilmesi için, daha etkili veri toplama, izleme ve değerlendirme sistemlerine gereksinim duyulmaktadır.

YAPILMASI GEREKENLER

Bu amaca ulaşılabilmesi için aşağıdaki adımlar izlenebilir:

- Çocuk hakları konusunda görevli bir kamu denetçisine duyulan ihtiyacın içselleştirilmesi ve bunun bir politik hedef olarak belirlenmesi,
- Bu konunun siyasi partilerce parti programlarına dahil edilerek kamuoyuna açıklanması,
- İlgili tüm meslek çalışanları, kamu kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve STK'ların katılımıyla (yerel örgütlenmesi de dahil) kurum yapısının geliştirilmesi,
- Yapının uygun bir bütçeyle birlikte kurulması,

- Kurum ile merkezi/yerel kuruluşlar arasında işbirliği ve paydaşlığın sağlanması,
- Bütün süreçlerde çocukların ve gençlerin etkili katılımının sağlanması.

Şu anda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gündeminde olan genel bir kamu denetçisinin kurulmasını öneren yasa taslağı önemli bir fırsattır. Ne var ki, bu taslak bağımsız bir çocuk kamu denetçisi yapısı ya da çocuklara özel bir bölüm kurulmasıyla ilgili bir hüküm barındırmamaktadır. Ancak çocuklar için bağımsız bir kamu denetçisinin gerektiğinin kabulü, bunun bir politika olarak benimsenmesi ve sisteme dahil edilmesi için çaba sarf edilmesi gereklidir.

UNICEF'e göre uzmanlaşmış ve çocuk dostu bir şikayet/araştırma sistemini içeren özel bir çocuk kamu denetçisi mekanizmasının oluşturulması, Türkiye'de çocuk haklarının hayata geçirilmesi ve uluslararası standartlara ulaşılabilmesinin en etkili yolu olacaktır.

Sistem içinde denetçilerden birinin özel olarak sadece çocuk haklarıyla ilgili kamu denetçisi olarak görevlendirilmesi de ikinci bir seçenek olarak düşünülebilir. Ancak bu konu yönetmeliğin düzenleme alanına bırakılmamalı, açıkça Kanun tarafından düzenleme altına alınmalıdır.

KAZANIMLAR

Bu konuda sorumlu adımlar atılarak;

- Çocuk ve yetişkinlerin her türlü çocuk hakkı ihlalini şikâyet edebilecekleri bağımsız bir mekanizma oluşturulmuş olacaktır.
- Bu bağımsız ve uzmanlaşmış yapı çocuk ve gençlerin erişimini, etkili katılımını ve seslerini duyurmalarını sağlayacaktır.
- Çocuk haklarının uygulanmasında sürdürülebilir ve bağımsız bir izleme, veri toplama ve raporlama sistemi kurulmuş olacaktır.
- İlgili kurumlarca daha gerçekçi ve kanıta-dayalı çocuk hakkı politikaları geliştirilebilecektir.

Yukarıdaki kazanımların tümü, Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin 3. maddesine de uygun olarak, gerek idari yetkililerce gerekse de sosyal refah kurumlarınca çocuklarla ilgili bir karar alınırken çocuğun yüksek yararının öncelikli olarak düşünülmesini sağlayacaktır.

Daha fazla bilgi için:

Göktan KOÇYILDIRIM
Çocuk Koruma Sorumlusu

Tel : 454 1000
GSM : 0 533 744 4208
E-Mail : gkocyildirim@unicef.org

Nilgün ÇAVUŞOĞLU
Çocuk/Gençlik Katılımı Odak Kişisi

Tel : 454 1000
GSM : 0 533 622 8345
E-Mail : ncavusoglu@unicef.org

